

**Stanowisko Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego
dotyczące wyroku TSUE z dnia 25 listopada 2025 r.
w sprawie Wojewoda Mazowiecki (C-713/23)**

1. Uwagi wstępne

W odpowiedzi na skierowany do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego wniosek Departamentu Prawa Europejskiego w Ministerstwie Sprawiedliwości z dnia 5 grudnia 2025 r. (o analizę wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] z dnia 25 listopada 2025 r. w sprawie Wojewoda Mazowiecki [C-713/23] oraz przedstawienie opinii czy i jakie zmiany, w tym o charakterze legislacyjnym powinny zostać wprowadzone do prawa polskiego w związku z tym rozstrzygnięciem)¹, a także realizując swoje zadanie polegające na ocenie oraz projektowaniu nowoczesnych rozwiązań prawnych zapewniających pełną ochronę życia rodzinnego, Komisja uznaje za konieczne zajęcie stanowiska dotyczącego powyższego wyroku TSUE.

2. Kluczowe tezy rozstrzygnięcia TSUE

Odpowiadając na pytanie prejudycjalne Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA), TSUE orzekł, że:

Artykuł 20 i art. 21 ust. 1 TFUE [tj. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej], odczytywane w świetle art. 7 i art. 21 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej [KPP], należy interpretować w ten sposób, że: stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego, które ze względu na to, iż prawo tego państwa członkowskiego nie dopuszcza małżeństw osób tej samej płci, nie zezwalają na uznanie małżeństwa legalnie zawartego przez dwóch mających tę samą płć obywateli wspomnianego państwa członkowskiego w trakcie korzystania z przysługującej im swobody przemieszczania się i pobytu w innym państwie członkowskim, w którym rozwinęli oni lub umocnili życie rodzinne, ani na transkrypcję w tym celu aktu małżeństwa do rejestru stanu cywilnego tego pierwszego państwa członkowskiego, w sytuacji gdy transkrypcja ta jest jedynym przewidzianym przez to państwo środkiem umożliwiającym takie uznanie.

W pisemnym uzasadnieniu rozstrzygnięcia TSUE wskazał dodatkowo, że:

¹ Nr pisma DPE-I.8562.46.2024.

- obywatele państwa członkowskiego (jako obywatele Unii), którzy prowadzą wspólne życie w jednym z państw członkowskich i zawarli w nim małżeństwo zgodnie z prawem tego państwa, mają prawo oczekiwać (na podstawie art. 21 ust. 1 TFUE), że będą mogli kontynuować w państwie członkowskim, z którego pochodzą, życie rodzinne, które rozwinęli lub umocnili w innym państwie członkowskim, w szczególności w wyniku zawarcia małżeństwa (pkt 46);

- normy dotyczące małżeństwa należą do kompetencji państw członkowskich, a prawo Unii nie może naruszać tej kompetencji; państwa członkowskie mają swobodę w zakresie wprowadzenia w prawie krajowym małżeństwa dla osób tej samej płci (pkt 47);

- państwo członkowskie powinno jednak wykonywać tę kompetencję zgodnie z prawem Unii, a w szczególności zgodnie z postanowieniami TFUE dotyczącymi swobody przemieszczania się i przebywania przyznanej każdemu obywatelowi Unii, uznając w tym celu stan cywilny ustalony w innym państwie członkowskim zgodnie z prawem tego państwa (pkt 48);

- odmowa takiego uznania uniemożliwia małżonkom kontynuowanie ich życia rodzinnego z jednoczesnym korzystaniem z tego statusu prawnego, pewnego i skutecznego wobec osób trzecich, oraz zmusza ich do życia jako osoby stanu wolnego po powrocie do państwa członkowskiego pochodzenia (pkt 52);

- do państwa członkowskiego, które nie dopuszcza małżeństw osób tej samej płci, należy ustanowienie odpowiednich procedur uznania takiego małżeństwa (pkt 68);

- wybór sposobu uznawania małżeństw należy do zakresu uznania, jakim dysponują państwa członkowskie; transkrypcja aktów małżeństwa do rejestru stanu cywilnego stanowi tylko jeden ze sposobów umożliwiających takie uznanie; jest jednak konieczne, aby sposoby te nie czyniły niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywania praw przyznanych w art. 21 TFUE (pkt 69);

- z informacji dostarczonych przez sąd odsyłający, jak i z uwag przedstawionych TSUE przez rząd polski wynika, że transkrypcja aktu małżeństwa do polskiego rejestru stanu cywilnego stanowi jedyny przewidziany w prawie polskim środek pozwalający na to, aby małżeństwo zawarte w państwie członkowskim innym niż Polska zostało faktycznie uznane przez polskie organy administracyjne (pkt 72);

- brak sposobu uznawania równoważnego z tym przyznany parom osób odmiennej płci stanowi dyskryminację ze względu na orientację seksualną, zakazaną przez art. 21 ust. 1 KPP; jeżeli państwo członkowskie zdecyduje się ustanowić jeden sposób uznawania małżeństw (taki jak transkrypcja aktu małżeństwa do rejestru stanu cywilnego), to takie państwo jest zobowiązane stosować ten sposób bez rozróżnienia do małżeństw zawieranych przez osoby tej samej płci oraz małżeństw zawieranych przez osoby odmiennej płci (pkt 75);

- zarówno art. 20 i art. 21 ust. 1 TFUE, jak i art. 7 i art. 21 ust. 1 KPP są same w sobie wystarczające i nie muszą być dookreślane przepisami prawa Unii lub prawa krajowego, aby

przyznawać jednostkom prawa, na które mogą się bezpośrednio powoływać; wobec tego, w razie stwierdzenia, że nie jest możliwe dokonanie wykładni prawa krajowego w sposób zgodny z prawem Unii, konieczne byłoby odstępianie od stosowania przepisów krajowych (pkt 76).

3. Ocena skutków rozstrzygnięcia

Zgodnie z art. 87 ust. 1 Konstytucji RP źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Z kolei art. 91 ust. 3 Konstytucji RP stanowi, że jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami. Prawo UE stanowi więc część polskiego porządku prawnego. Wreszcie, zgodnie z art. 260 ust. 1 TFUE na Polsce jako państwie członkowskim UE, spoczywa obowiązek podjęcia wszelkich niezbędnych środków, które zapewnią pełne wykonanie wyroku TSUE. Wyrok TSUE zawiera bowiem wiążącą dla Polski interpretację prawa UE i powinien prowadzić do niezwłocznej zmiany postępowania w zakresie objętym rozstrzygnięciem. W ocenie Komisji środki, które należy podjąć powinny mieć charakter systemowy i być nakierowane na: 1) zaprzestanie dalszego naruszania prawa UE, 2) umożliwienie naprawienia skutków dokonanych naruszeń, a także 3) przyjęcie rozwiązań, które wykluczą możliwość ponownego wystąpienia podobnych naruszeń w przyszłości. Środki te powinny być efektywne i prowadzić do przyjęcia rozwiązań egzekwowlanych bez nadmiernych trudności praktycznych.

Przy ocenie skutków tego wyroku i projektowaniu działań mających go wykonać należy również pamiętać o kształcie już obowiązującego w Polsce prawa oraz dotychczasowej praktyce jego stosowania. Przepisy polskiego prawa już teraz przewidują obowiązek dokonywania transkrypcji w sytuacjach objętych wyrokiem. Zgodnie bowiem z art. 104 ust. 5 Prawa o aktach stanu cywilnego transkrypcja jest obligatoryjna m.in. w sytuacji, gdy obywatel Polski, którego dotyczy zagraniczny dokument stanu cywilnego, posiada akt stanu cywilnego potwierdzający zdarzenia wcześniejsze, sporządzony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i żąda dokonania czynności z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Literalne brzmienie tego przepisu wskazuje, że należy go stosować bez względu na płeć małżonków uwidocznioną w zagranicznym akcie małżeństwa objętym wnioskiem o transkrypcję.

Oczywistą korzyścią płynącą z transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego jest wytworzenie dokumentu urzędowego wydanego w języku polskim, powszechnie respektowanego zarówno przez podmioty publiczne jak i prywatne. Uzyskanie transkrybowanego aktu odbywa się za pomocą szybkiej i przystępnej procedury, a także nie jest kosztowne. Transkrybowany akt eliminuje konieczność posługiwania się oryginałem zagranicznego aktu (posiadanego często w jednym egzemplarzu) oraz jego niezbędnymi tłumaczeniami. Z tych względów w praktyce transkrypcja jest powszechnie stosowanym rozwiązaniem przez osoby posiadające zagraniczne akty stanu cywilnego, w tym zwłaszcza w odniesieniu do małżonków (różnej płci), którzy zawarli związek małżeński poza granicami Polski.

Obowiązuje przepisy dają jednak także możliwość bezpośredniego posługiwania się zagranicznym aktem, bez dokonywania jego uprzedniej transkrypcji. Zgodnie z art. 1138 KPC

zagraniczne dokumenty urzędowe mają bowiem moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Rozwiązanie to pozbawione jest jednak wskazanych powyżej walorów wiążących z uprzednią transkrypcją aktu. Ponadto, jego stosowanie uzależnione jest od dyskrecyjnej decyzji konkretnego przedstawiciela władzy publicznej, który może odmówić uznania mocy dowodowej takiego aktu, narażając osoby posługujące się nim na niepewność co do ich sytuacji prawnej. W takiej sytuacji znaleźli się m.in. skarżący w sprawie objętej wyrokiem TSUE. Po zawarciu związku małżeńskiego w Niemczech (i zmianie nazwiska w tym kraju na dwuczłonowe) jeden ze skarżących wystąpił w Polsce z wnioskami o aktualizację jego nazwiska w księgach wieczystych dwóch nieruchomości, których jest właścicielem w tym kraju (przedstawiając niemiecki akt małżeństwa jako dowód tej zmiany). Sąd właściwy dla jednej z tych nieruchomości nie uwzględnił wniosku odmawiając uznania zagranicznego aktu małżeństwa. Sąd właściwy dla drugiej nieruchomości taki wniosek uwzględnił i zaktualizował informację o nazwisku skarżącego (wskazując na niemiecki akt małżeństwa jako podstawę zmiany)². Rozwiązanie, które daje art. 1138 KPC wymusza więc stałe wykazywanie i przekonywanie (w oficjalnych sytuacjach), jaki jest rzeczywisty stan cywilny małżonków. Za każdym razem wiąże się to z koniecznością ujawnienia orientacji seksualnej, a także obowiązkiem tłumaczenia, że małżonkowie nie poświadczają nieprawdy na temat stanu cywilnego. Taka sytuacja powoduje poważne niedogodności na płaszczyźnie administracyjnej, zawodowej i prywatnej (na co w pkt 73 wyroku zwrócił uwagę TSUE). Odmienne oznaczenie jednego z elementów stanu cywilnego w krajowym i zagranicznym rejestrze stanu cywilnego wywołuje więc wątpliwości co do tożsamości osób, których dotyczy taki dokument, autentyczności przedstawianych przez nich dokumentów oraz prawdziwości zawartych w nich danych.

Mając to na uwadze w ocenie Komisji staje się jasne, że transkrypcja zagranicznego aktu małżeństwa i utworzenie na jego podstawie polskiego aktu małżeństwa jest w praktyce jedynym sposobem na skuteczne zagwarantowanie, aby tacy małżonkowie mogli przebywać w Polsce w takim samym stanie cywilnym.

Transkrypcja jest więc (w przypadku polskiego systemu prawnego) jedynym instrumentem, który umożliwia uznawanie stanu małżeńskiego zmienionego w innym państwie. Takie uznawanie to zaś „możliwość powołania się na swój stan małżeński” (i respektowania tego stanu) w „działaniach życia codziennego, zarówno w sferze publicznej, jak i w sferze prywatnej” (zob. pkt 53 wyroku TSUE)³.

W ocenie Komisji, dokonywaniu transkrypcji nie powinna stać na przeszkodzie klauzula porządku publicznego (art. 107 pkt 3 PASC), która w przeszłości była wykorzystywana w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) jako podstawa prawna odmowy transkrypcji tego rodzaju aktów⁴. W ocenie Komisji od czasu powstania tego orzecznictwa doszło bowiem do ewolucji podejścia NSA do tej kwestii, czego najsilniejszym wyrazem jest zadanie pytania prejudycjalnego przez NSA (postanowieniem z dnia 8 listopada 2023 r., w sprawie o sygn. akt II OSK 216/21), które doprowadziło do wydania niniejszego

² Zob. ustne uwagi pełnomocnika skarżących przedstawione na rozprawie w dniu 3 grudnia 2024 r. w sprawie C-713/23.

³ Jednocześnie obowiązek tego rodzaju uznawania nie oznacza dla Polski obowiązku wprowadzenia w swoim prawie krajowym instytucji małżeństwa osób tej samej płci.

⁴ Zob. np. wyrok NSA z dnia 17 maja 2023 r. o sygn. akt II OSK 1461/20 i przywołane tam wcześniejsze orzecznictwo NSA.

wyroku TSUE. W uzasadnieniu pytania prejudycjalnego NSA wskazał, że „skłania się do podzielenia” takiego kierunku interpretacji art. 20 ust. 2a i art. 21 ust. 1 TFUE, że przepisy te, uwzględniając prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz zakaz dyskryminacji ze względu na płeć oraz mając na uwadze definicję "członka rodziny" winny być interpretowane tak, aby dopuścić przeniesienie w drodze transkrypcji takiego aktu małżeństwa (zob. pkt 4 uzasadnienia postanowienia). NSA za „niezwykle ważny” uznał także wyrok ETPC z dnia 17 stycznia 2023 r. w sprawie Fedotova i inni przeciwko Rosji (nr skarg 40792/10, 30538/14 i 43439/14), w którym ETPC wskazał m. in., że nie ma podstaw, aby przyjąć, że przyznanie prawnego uznania i ochrony parom tej samej płci pozostającym w stabilnym i zaangażowanym związku mogłoby zaszkodzić rodzinom utworzonym w tradycyjny sposób lub zagrozić ich przyszłości lub integralności, bowiem uznanie par tej samej płci w żaden sposób nie uniemożliwia parom różnej płci zawarcia związku małżeńskiego lub założenia rodziny odpowiadającej ich rozumieniu tego pojęcia, zaś zapewnienie praw parom tej samej płci nie oznacza osłabienia praw przysługujących innym osobom lub parom (zob. § 212-213 wyroku ETPC). Wreszcie, w postanowieniu odsyłającym NSA wskazał, że „kierunek interpretacji przez NSA krajowych przepisów konstytucyjnych i rangi ustawowej musi być otwarty na standardy międzynarodowe, głównie te, które odnoszą się do praw i wolności człowieka. Poszanowanie praw podstawowych określonych w Karcie, w tym w jej art. 7 i art. 21 ust. 1 jest niezbędne w sytuacji, gdy władze państwa członkowskiego orzekając na podstawie przepisów prawa krajowego winny również stosować prawo międzynarodowe i unijne, w tym przepisy dotyczące prawa do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państwa członkowskiego (art. 20 ust. 2a i art. 21 ust. 1 TFUE, art. 45 ust. 1 Karty). Zatem trzeba uwzględnić sposób wykładni przepisów prawa międzynarodowego i unijnego, dokonywany przez powołane do tego trybunały europejskie (ETPCz i TSUE)” (pkt 5.3. uzasadnienia postanowienia).

Za brakiem możliwości dalszego stosowania art. 107 pkt 3 PASC przemawia także kierunek rozwoju najnowszego orzecznictwa ETPC w sprawach dotyczących Polski. W wyroku z dnia 12 grudnia 2023 r. w sprawie Przybyszewska i inni przeciwko Polsce (skarga nr 11454/17 i 9 innych) ETPC stwierdził, że Polska nie wywiązała się z obowiązku stworzenia ram prawnych zapewniających uznawanie i ochronę związków tej samej płci, dopuszczając się tym samym naruszenia art. 8 EKPC (§ 124 wyroku), zaś w wyroku z dnia 24 kwietnia 2025 r. w sprawie Andersen przeciwko Polsce (skarga nr 53662/20) ETPC także stwierdził naruszenie art. 8 EKPC w sprawie dotyczącej odmowy transkrypcji brytyjskiego aktu małżeństwa skarżącego, będącego obywatelem Polski.

Za niedopuszczalnością stosowania art. 107 pkt. 3 PASC przemawia także okoliczność, że w systemie prawa polskiego nie istnieje żaden przepis, który w sposób wyraźny (literalny) zakazywałby pozostawania w faktycznych związkach jednopłciowych lub też zawierania małżeństw pomiędzy osobami tej samej płci, czy też określałby tego typu działania jako „sprzeczne” z prawem (na ten argument zwrócił uwagę Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie w postanowieniu z dnia 16 stycznia 2024 r., wydanym w sprawie o sygn. akt III SA/Kr 1217/19, za pomocą którego sąd ten przedstawił składowi siedmiu sędziów NSA zagadnienie prawne dot. tego czy przepis art. 104 ust. 5 i art. 107 pkt 3 PASC dopuszcza

transkrypcję zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodzice wpisane są osoby tej samej płci⁵).

Interes publiczny powinien wręcz przemawiać za dokonywaniem transkrypcji w celu zachowania ciągłości wiedzy na temat zmian stanu cywilnego osób posiadających akty stanu cywilnego sporządzone w Polsce. Podzielić należy przy tym stanowisko wyrażone w pisemnych uwagach przez Prokuraturę Regionalną w Warszawie z dnia 21 marca 2024 r. w postępowaniu przed TSUE w sprawie C-713/23, zgodnie z którymi „[s]kutkiem dokonania transkrypcji byłoby zapewnienie ciągłości wiedzy o skarżących w rejestrach państwowych. Brak wiedzy organów administracji o zawartym za granicą małżeństwie może prowadzić do sytuacji, w których nieuznane są skutki jego zawarcia wbrew interesowi ogólnemu (na przykład gdyby Strona skarżąca chciała zawrzeć kolejny związek małżeński w Polsce)”.⁶ Tym samym, w ocenie Komisji nie jest konieczna zmiana treści przepisu art. 104 ust. 5 i art. 107 pkt 3 PASC, lecz wyłącznie taka zmiana jego wykładni, która zachowa spójność z orzecznictwem TSUE oraz ETPC.

Mając na uwadze powyższe argumenty, dokonywanie transkrypcji zagranicznych aktów małżeństwa jest więc jedynym efektywnym (w praktyce) narzędziem zapewniającym osiągnięcie skutków wymaganych przez TSUE, a więc uznanie w Polsce stanu cywilnego (stanu małżeńskiego) ukształtowanego za granicą. Odmawianie jej (wyłącznie małżonkom tej samej płci) prowadzi do naruszeń wskazanych przez TSUE⁷, czyniąc iluzoryczną możliwość funkcjonowania w Polsce pod zmienionym stanem cywilnym.

Mając więc na uwadze kształt polskiego prawa, praktykę jego stosowania oraz najnowsze orzecznictwo, wykonanie wyroku TSUE powinno zmierzać do uznania stanu małżeńskiego dwóch osób tej samej płci, które zawarły małżeństwo za granicą na drodze umożliwienia dokonywania transkrypcji zagranicznych aktów małżeństwa takich osób, na zasadach analogicznych do tych, które mają obecnie zastosowanie do transkrypcji małżeństwa zawartego za granicą przez dwie osoby mające różną płeć.

Takie rozwiązanie zapewni nie tylko pełne wykonanie wyroku TSUE, ale także zgodność z już obowiązującymi przepisami polskiego prawa.

Jednocześnie z uwagi na brzmienie krajowych przepisów zasadne jest umożliwienie dokonywania transkrypcji nie tylko zagranicznych aktów małżeństwa osób tej samej płci spełniających kryteria wskazane w wyroku TSUE (w tym w szczególności kryterium rozwinięcia lub umocnienia życia rodzinnego w innym państwie członkowskim UE), ale także wszystkich pozostałych zagranicznych aktów małżeństwa osób tej samej płci (m.in. zawartych poza UE, czy zawartych przez obywateli RP, którzy na co dzień mieszkają w Polsce i tylko sformalizowali związek w innym państwie członkowskim). Ewentualna próba różnicowania

⁵ Sprawa dotycząca tego zagadnienia prawnego wciąż oczekuje na rozpoznanie przez NSA.

⁶ pkt 13 uwag.

⁷ Również pełnomocnik RP w uwagach na piśmie z dnia 2 kwietnia 2024 r. w sprawie C 713-23 podzielił to stanowisko wskazując, że: „[s]kutkiem odmowy dokonania transkrypcji jest właśnie opisywany stan niepewności co do stanu cywilnego osób pozostających w takiej sytuacji. W związku z tym Rzeczpospolita Polska stoi na stanowisku, że jeżeli odmowa przeniesienia w drodze transkrypcji do krajowego rejestru stanu cywilnego aktu małżeństwa osób tej samej płci, zawartego w innym państwie członkowskim zgodnie z ustawodawstwem tego państwa, przez organy państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada obywatel Unii istotnie stanowi utrudnienie w realizacji prawa do swobodnego przemieszczania się, wówczas organy tego państwa członkowskiego nie powinny odmawiać transkrypcji takiego aktu małżeństwa wyłącznie w celu umożliwienia skutecznego korzystania z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu” (pkt 16 uwag).

położenia małżonków tej samej płci (w zależności od okoliczności towarzyszących zawarciu związku małżeńskiego za granicą) skutkująca odmową dokonywania transkrypcji części z nich rodzic będzie zarzut dyskryminacyjnego charakteru takiej praktyki, niezgodnego z konstytucyjną zasadą równości i zakazu dyskryminacji (art. 32 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji RP). Z całą pewnością taka praktyka będzie społecznie niezrozumiała i odbierana jako krzywdząca. Choć więc wyrok TSUE dotyczy tylko tych małżonków tej samej płci, których obejmuje jurysdykcja TSUE (związana ściśle z prawem UE), to w celu ochrony konstytucyjnej zasady równości i niedyskryminacji władze krajowe powinny przyjąć bardziej systemowe rozwiązania (mające szerszy krąg adresatów), eliminujące zarzuty naruszania praw jednostek, które z dużym prawdopodobieństwem wystąpiłyby w najbliższej przyszłości.

3. Szczegółowe propozycje zmian

Pełne wykonanie wyroku powinno objąć szereg działań. Pierwszym z nich jest nowelizacja rozporządzenia Ministra Cyfryzacji z dnia 29 maja 2023 r. w sprawie wzorów dokumentów wydawanych z zakresu rejestracji stanu cywilnego (Rozporządzenie). Nowelizacja powinna dotyczyć wzorów: odpisu zupełnego aktu małżeństwa w postaci papierowej (załącznik nr 3 do Rozporządzenia), odpisu zupełnego aktu małżeństwa w postaci elektronicznej (załącznik nr 4 do Rozporządzenia), odpisu skróconego aktu małżeństwa w postaci papierowej (załącznik nr 13 do Rozporządzenia) oraz odpisu skróconego aktu małżeństwa w postaci elektronicznej (załącznik nr 14 do Rozporządzenia). Są to bowiem dokumenty, które wydawane są na skutek dokonania transkrypcji zagranicznego aktu małżeństwa. Treść tych wzorów powinna zostać zmodyfikowana w taki sposób, aby miały one uniwersalne zastosowanie (bez względu na płeć małżonków składających wnioski o transkrypcję). Dotychczasowe pojęcia wykorzystywane w tych wzorach do określania osób, które zawarły małżeństwo („mężczyzna”, „kobieta”), ich wstępnych („ojciec mężczyzny” etc.) oraz nazwisk w związku z zawarciem małżeństwa („nazwisko mężczyzny”, „nazwisko kobiety”) powinny zostać zastąpione pojęciami nie odnoszącymi się do płci. Również Kodeks rodzinny i opiekuńczy posługuje się uniwersalnymi pojęciami „małżonek” i „małżonkowie”, odnosząc się do ich płci wyłącznie w sytuacjach, gdy jest to niezbędne. Nowe pojęcia mogłyby brzmieć: „pierwszy małżonek” / „drugi małżonek” (analogicznie do rozwiązania wykorzystywanego obecnie w odniesieniu do świadków wskazywanych w odpisie zupełnym aktu małżeństwa), „małżonek 1”/„małżonek 2”, czy „osoba 1”/„osoba 2”.

Po drugie, wykonanie wyroku powinno także skutkować wprowadzeniem niezbędnych zmian w systemie teleinformatycznym, w którym prowadzony jest rejestr stanu cywilnego⁸. W chwili obecnej system ten (ze względu na przyjęte w nim rozwiązania informatyczne) uniemożliwia wytworzenie transkrybowanego aktu małżeństwa w sytuacji, gdy małżonkowie są tej samej płci. System ten wymaga bowiem wprowadzenia numerów PESEL małżonków (przedostatnia cyfra numeru PESEL koduje zaś płeć). W razie zaś braku posiadania numeru PESEL przez któregokolwiek z nich system wymusza wskazanie w formularzu ich płci. Wykorzystywane więc obecnie w tym systemie rozwiązania informatyczne wymuszają

⁸ Na problem ten w wielu wypowiedziach publicznych zwracają uwagę kierownicy urzędu stanu cywilnego oraz pracownicy samorządowi, zob. np. <https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/10603752,tsue-polskie-usc-nie-moga-wpisac-malzenstw-jednoplciowych-samorzady.html> (dostęp: 30 grudnia 2025 r.).

stosowanie prawa w określony sposób. Oznacza to wpływanie na kształt prawa środkami pozanormatywnymi (niemieszczącymi się w katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego), co powinno zostać niezwłocznie wyeliminowane. Ochrona obecnego kształtu systemu rejestracji aktów stanu cywilnego (poprzez utrzymywanie go w niezmienionym kształcie) nie może bowiem uzasadniać utrzymywania stanu naruszania praw i wolności jednostki.

Po trzecie, zasadne byłoby również wydanie przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji stanowiska dla kierowników urzędów stanu cywilnego wskazującego na sposób załatwiania wniosku o transkrypcję zagranicznego aktu małżeństwa dwóch osób tej samej płci po wydaniu wyroku TSUE. Tego rodzaju wytyczne sprzyjałyby kształtowaniu nowej, jednolitej polityki w zakresie realizacji obowiązków płynących z tego rozstrzygnięcia, a także późniejszej kontroli ich wykonywania. Za zasadnością ich wydania przemawia również fakt, że także środowisko urzędników stanu cywilnego z własnej inicjatywy wystąpiło do MSWiA z prośbą w tej sprawie.⁹

Po czwarte, wykonanie wyroku powinno także obejmować umożliwienie zainicjowania (na wniosek osób, które przed datą wydania wyroku TSUE otrzymały ostateczne rozstrzygnięcie odmawiające transkrypcji ich aktu małżeństwa tej samej płci) właściwych postępowań wznowieniowych otwierających możliwość zakwestionowania tych rozstrzygnięć, co jest możliwe na gruncie już obowiązujących przepisów prawa (zob. art. 145aa Kodeksu postępowania administracyjnego oraz art. 272 § 2a Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi).

Podjęcie wszystkich wskazanych powyżej działań służyć będzie nie tylko pełnemu wykonaniu wyroku TSUE, ale także przyczyni się do wzmocnienia prawidłowości stosowania już obowiązującego w Polsce prawa (regulującego procedurę transkrypcji zagranicznych aktów stanu cywilnego). W odniesieniu do transkrypcji zagranicznych aktów małżeństwa osób tej samej płci działania te będą także realizować oczekiwania społeczne. Zgodnie z wynikami badań opinii publicznej z października 2025 r. większość polskiego społeczeństwa (54 %) popiera postulat umożliwienia parom tej samej płci formalizacji związku w formie małżeństwa¹⁰. Wyrok TSUE stanowi kolejny sygnał wskazujący na pilną konieczność systemowego uregulowania sytuacji par tej samej płci w Polsce. Obecny obowiązujący stan prawny pogłębia stan naruszania praw i wolności tej grupy osób.

Jednocześnie należy podkreślić, że ewentualne podjęcie działań, które zmierzałyby do takiej zmiany prawa lub praktyki jego stosowania, które skutkowałyby różnicowaniem sposobów uznawania zagranicznych aktów małżeństwa (innym dla małżonków tej samej i różnej płci) nie będzie stanowiło prawidłowego wykonania wyroku TSUE z uwagi na brak zapewnienia ich „równoważności” (patrz pkt 75 wyroku TSUE). Z zarzutem naruszenia zasady równoważności spotkałoby się również wykorzystywanie obecnie dostępnego narzędzia polegającego na umieszczeniu przypisku w akcie urodzenia każdego małżonka o zawarciu za granicą związku małżeńskiego tej samej płci (art. 25 ust. 1 PASC). W dłuższej perspektywie

⁹ Zob. pismo prezesa Stowarzyszenia Urzędników Stanu Cywilnego z dnia 2 grudnia 2025 r.; treść pisma jest dostępna na stronie: https://usc.pl/sites/default/files/Pismo%20MSWiA_TSUE.pdf (dostęp: 8 stycznia 2025 r.).

¹⁰ Źródło: <https://mnw.org.pl/media/rekordowe-poparcie-dla-rownosci-malzenskiej-54-procent-polek-i-polakow-popiera-umozliwienie-parom-osob-tej-samej-plci-zawierania-malzenstw/> (dostęp: 29 grudnia 2025 r.).

czasowej działania takie mogą również skutkować wszczęciem postępowania naruszeniowego przed TSUE przez Komisję Europejską (art. 258 TFUE).

Warszawa, 9 stycznia 2025 r.

Opracowanie stanowiska: dr Paweł Knut

(Zespół problemowy KKPR ds. rodzicielstwa i faktycznej pieczy nad dziećmi)